1985
ژىل
ئاپرېل
№8 (202)
باھاسى
2 تىيىن

ياشىسۇن ئازاتلىق، دوستلۇق ۋەتىنى
تەڭلىككە يول ئاچقان سوۋېتلەر ئېلى!

بىزنىڭ ۋەتەن

چەت ئەللەردىكى ۋەتەنداشلار
بىلەن مەدەنىي ئالاقە باغلاش
قازاق «ۋەتەن» جەمىيىتىنىڭ
گېزىتى

ۋ. ئى. لېنىن تەۋەللۇدىغا 115 ژىل

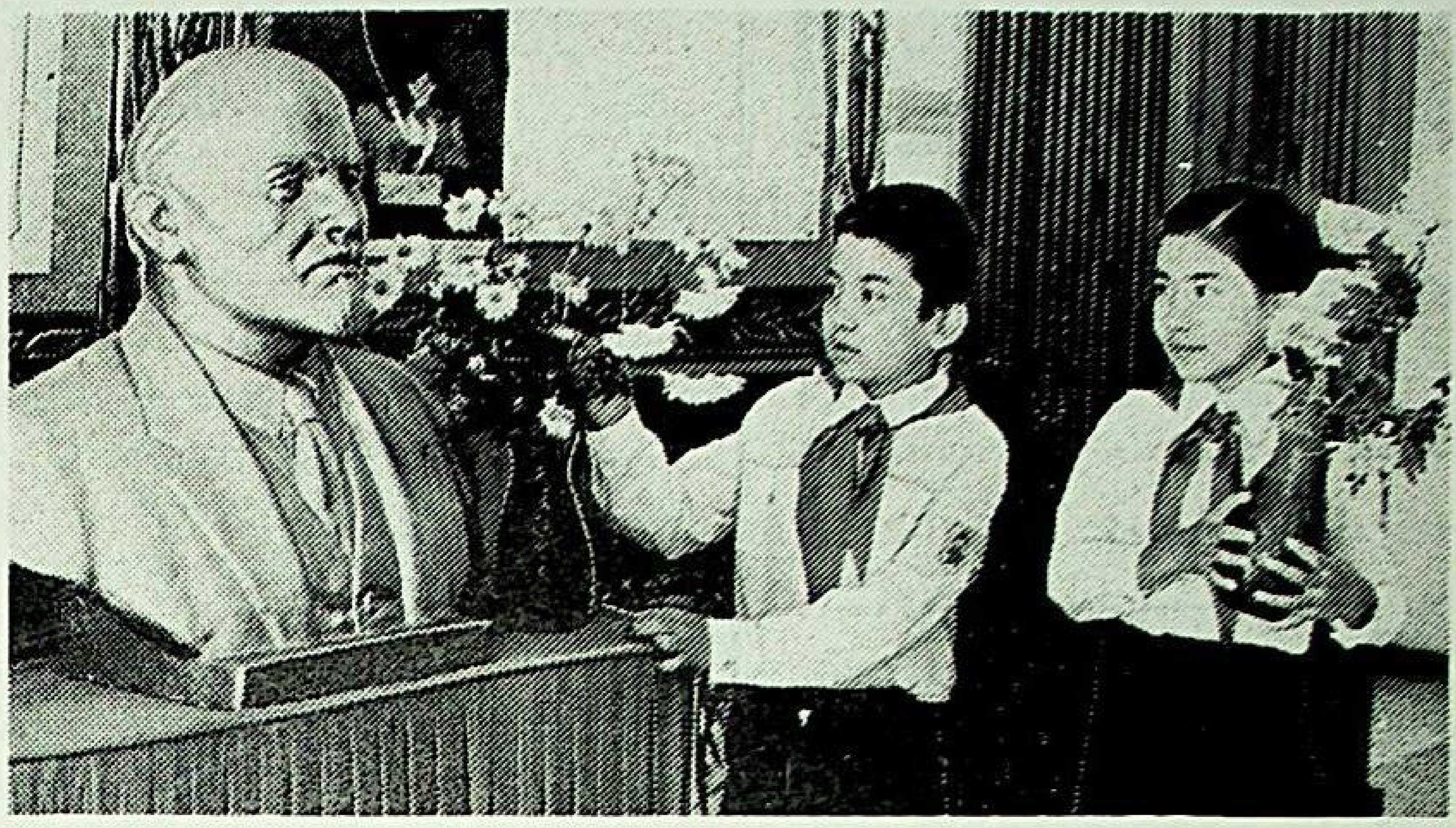

قۇياش

قاپ- قارا زۇلمەت ئىچىدە تۇرۇپ،
قۇياشلىق تاڭلارنى كۈتتى ئىنسانلار.
ئارزۇلار- ئارزۇ بوپ كۈتۈشلەر-
كۈتۈش،
ۋەرەكتە يېشىلمەي قالدى ئارمانلار.

شۇ يوسۇن ئۆتۈشتى قانچە باھار- ياز،
زۇلۇملار ئاخىرى چېكىگە يەتتى.
روسسىيە كوكىدە چاقنىدى چاقماق،
ئوكتەبر جەڭلىرى باشلىنىپ كەتتى.

پرولېتار سىنىپىنىڭ غەيرىتى بىلەن،
ئېزىلگەن يوقسۇللار ئازاتلىق ئالدى.
كۈرەشچان ئەجداتلار ئارزۇ قىلغاندەك،
تارىختا مىسلىسىز دۇنيا يارالدى!

روسسىيە ئۈستىدە ئاتتى سۈزۈك تاڭ،
جاھانغا نۇر چېچىپ چىقتى بۇ قۇياش.
شۇ قۇياش نۇرىدا ياشنىدى ۋەتەن،
باھاردا ياشارغان گۈلباققا ئوخشاش.

ئۇ قۇياش نۇر چېچىپ تۇرىدۇ ئەنە،
دۇنياغا كۆرسىتىپ ئازاتلىق يولىن.
ئېزىلگەن ئەللەرگە ئازاتلىق بەرگەن،
نۇر قۇياش دېگىنىم- ئىلىچ لېنىن!

لېنىننىڭ تۇغىنى كوتىرىپ ئېگىز،
يول باشلاپ كېلىدۇ پارتىيەم مېنىڭ.
پارتىيە پەيۋەندۇر لېنىنغا ھامان،
لېنىن- ئۇ پارتىيە، پارتىيە- لېنىن!

قازاقستان

سوۋېت ئېلى بىر گۈزەل باغ ياشناپ
تۇرغان،
ئاسمىنىدا قۇياش نۇرى پارلاپ تۇرغان.
سوۋېتلەر ئېلىنى بىر باغ دېسەم،
شۇ باغنىڭ بىر گۈلشىنى- قازاقستان.

قازاقستان- قۇتلۇق ماكان، ھادىس
تولۇق،
قويىنى كەڭ، سۈيى ئەلۋەك، بايلىق
تولۇق.
باغرىدا ئاسمان پەلەك تاغلىرى بار،
ئىدىر، تۈز، دالالارنىڭ پايانى يوق.

شەرىقتە ئالتاي دېگەن قالقىنى بار،
غەرىپتە كاسپىي دېڭىز تولقۇنى بار.
كوكسىدە بەخت كۆيى جاراڭلايدۇ،
قاينىغان قايناق ھايات شاۋقۇنى بار.

ئانتاغ-ئاق مالىخىينى كىيىپ تۇرغان،
كۈندۈز كۈن، كېچىسى ئاي قۇچۇپ
تۇرغان.
ھەيۋەتلىك، ئېگىز- ئاپئاق چوققىلىرى،
كوك بىلەن قۇچاغلىشىپ كۈلۈپ
تۇرغان.

ئالتاغنىڭ مەغرۇر قاراپ تۇرۇشىدا،
قەھرىمان خەلقىمىزنىڭ غۇرۇرى بار.

شۇ غۇرۇر كۈرەشلەردە يېتىلىپ چىققان،
شۇ غۇرۇر تىنچ ھاياتتا خەلقىمگە يار.

گۈللەنگەن ئېلىم مېنىڭ- قازاقستان،
ئىلىم- پەن، مەدەنىيەت چېچەك ئاتقان.
ئۆتۈكى يەر يۈزىنى تاڭ قالدۇرۇپ،
دىيارىم قوينىدىن كائىناتقا ئەرلەر
ئۇچقان.

قوينۇڭدا خەلقىڭ خوشال سايرىشىدۇ،
بەختىنى قوشاق قىتىپ سايرىشىدۇ.
قىرلار ئوتسە راھەت- پاراغەتتە،
ياشلىرىڭ شوخ ئەركىلەپ ئوينىشىدۇ.

قازاقستان دۇنياغا تەڭ بويۇڭ سېنىڭ،
چېچەكلەپ، گۈلگە تولغان قوينۇڭ
سېنىڭ.
دوستلىرىڭ سېنى قۇتلاپ كېلىشىدۇ،
مۇبارەك شانلىق يېتىش تويۇڭ سېنىڭ!

قازاقستان- ماختىنار پەخرىم مېنىڭ،
ئالمۇتام- شانلىق پايتەختىم مېنىڭ.
شەنىڭگە شېئىر يازدى شائىر ئوغلۇڭ،
شەنىڭنى كۈيلەپ ئوتۇش- بەختىم
مېنىڭ.

ى. ئابدۇراخمانوۋ.

غەلىبە بەيرىمى شەرىپىگە

ئاتاسۇ يېزىسىدا ئۇلۇق غالىبيەتنىڭ40 ژىللىقىغا بېغىشلانغان ھەۋەسكار سەنئەتچىلەر كوللېكتىۋلىرىنىڭ رايونلۇق كورۈگى بولۇپ ئوتتى.

ئۇنىڭدا كپ‌س‌س 25- سىيېزى نامىدىكى سوۋخوزنىڭ سەنئەتچىلىرى يازغۇچى ت. ئاختانوۋنىڭ «كۈتۈلمىگەن ئۇچرىشىش» ناملىق دراممىسىنى، «جېڭىس» سوۋخوزى سەنئەتچىلىرى «ئاسمىنىمىز ئوچۇق بولسۇن»، رايون مەركىزىدىكى ۋ. ئى. لېنىن نامىدىكى مەكتەپ كوللېكتىۋى «ھەر دايىم بولسۇن قۇياش» ناملىق ئەدەبىي- مۇزىكىلىق پروگراممىلارنى تاماشىبىنلارغا تەۋسىيە قىلدى.

رايون ئەمگەكچىلىرى ئۇلارنىڭ ئويۇنلىرىنى قىزىقىپ كورۇشتى.

خەلىق غۇرۇرى

يېقىندا «بۇراباي» كۇرورتىدىكى سەكېن سېيفۇللىن ناملىق كىتاپخانىدا قازاق خەلقىنىڭ تۇنجا ئالىمى، دېموكرات چوقان ۋەلىخانوۋ تەۋەللۇدىنىڭ 150 ژىللىقىغا بېغىشلانغان «خەلىق غۇرۇرى» ناملىق كىتاپ كورگەزمىسى ئېچىلدى.

كورگەزمىگە س. مۇقانوۋنىڭ، س. ماركوۋنىڭ، س. بېگالىننىڭ ۋە باشقا يازغۇچىلارنىڭ چوقان ھەققىدە يازغان ئەسەرلىرى قويۇلغان. شۇنىڭدەك قازاقستان س‌س‌ر پەنلەر ئاكادېمىيەسى نەشرىياتىدىن چىققان چوقان ۋەلىخانوۋنىڭ 5 توملۇق ئەسەرلىرى، ئالىمنىڭ ئايرىم ئەمگەكلىرى، ماقالىلىرى بىلەن خەتلىرى بېسىلغان كىتاپلىرى زىيارەتچىلەرنىڭ دىققىتىنى جەلىپ قىلماقتا.

يېزىلار يېڭىلانماقتا

كوكچېتاۋ. ئوبلۇستا يېزا قۇرۇلۇشى ناھايىتى تەرەققىي ئەتتى. موشۇ بەش ژىللىقتا مەيدانى 650مىڭ كۋادرات مېتىر تۇرۇشلۇق ئويلەر، ئورغۇنلىغان مەكتەپلەر، مەكتەپ يېشىغا يەتمىگەن باللار مەھكىمىلىرى، كلۇبلار ۋە ئاغرىقخانىلار پايدىلىنىشقا بېرىلدى.

بۇ فاكتلار پارتىيە 26- سىيېزىنىڭ ۋە كپ‌س‌س مەركىزىي كومىتېتىنىڭ ئۇنىڭدىن كېيىنكى پلېنۇملىرىنىڭ تەلەپلىرىگە بىنائەن يېزىلاردا قۇرۇلۇش سۈرئىتىنى تېخىمۇ كۈچەيتىش ۋە سۈپىتىنى ئاشۇرۇش مەسىلىلىرىنى مۇھاكىمە قىلغان ئوبلۇسلۇق كېڭەشمىدە كەلتۈرۈلدى.

ئالتۇن چاپان تېپىلدى

قاپچىغاي دېڭىزىنىڭ شىمالىي قىرغىقىدىن ئەجايىپ ئارخېولوگىيەلىك ئولجا تېپىلدى. يەر قېزىۋاتقان قۇرۇلۇشچىلار ئۇچتۇمتۇت ئالاھىدە بىر تاۋۇتقا دۇچ كەلدى. ئۇنى ئېچىپ قارىغاندا كۈن نۇرىغا چېقىلغاندا ۋال- ۋۇل پاقىراپ، كوزنى قاماشتۇرغان ئالتۇن، كۈمۈچ بىلەن بېزەلگەن چاپان چىقتى. بۇ ئولجا قازاقستان س‌س‌ر پەنلەر ئاكادېمىيەسىنىڭ ئارخېولوگىيە مۇزېيىگە يەتكۈزۈلدى.

ئالىملارنىڭ خۇلاسىسى بويىچە، بۇ چىڭگىزخان ئەسكەرلىرىنىڭ ئەڭ چوڭ قوماندانلىرىنىڭ بىرسىنىڭ موردىسى بولۇپ چىقتى. ئالىملار بۇ چاپاندىكى ئالتۇن، كۈمۈچتىن ئىشلەنگەن نەقىشلەرنى ۋە ياۋايى ھايۋانلارنىڭ سۈرەتلىرىنى تەكشۈرۈش نەتىجىسىدە بۇ قەۋرىنى 13- ئەسىرنىڭ ئىككىنچى يېرىمىغا ئائىت دېگەن خۇلاسىگە كېلىشتى.

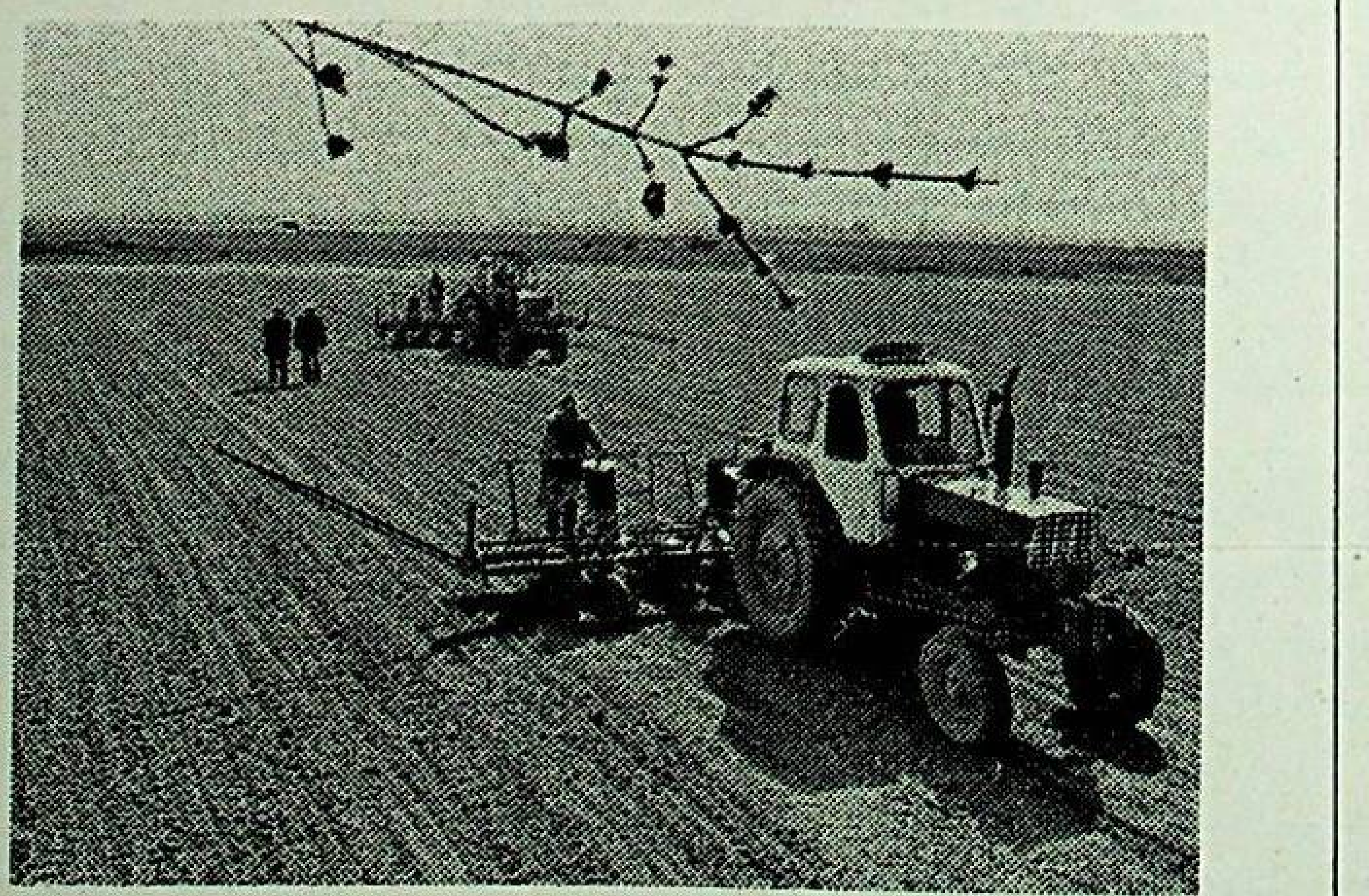

بۇ ژىل گەرچە ۋۇرتىمىزغا باھار كېچىكىپ كەلگەن بولسىمۇ، ئېتىز- ئېرىقلاردا ئىش بىردىنلا قىزىپ كەتتى. مول ھوسۇلنىڭ كاپالىتى بولغان ئۇسا قىلىش، ئۇرۇق چېچىش ئىشلىرى زور تەشكىلاتچانلىق بىلەن ۋۇرگۈزۈلمەكتە. سۈرەتتە: ئالمۇتا ئوبلۇسى، «جاڭاتالاپ» كولخوزىنىڭ دېخانلىرى قىزىلچا تېرىماقتا.

قاسىم ئاكىنىڭ ئارزۇسى

ئۇ يەتمىشكە كىرىپ قالغان بولسىمۇ، تېخى تېمەن، گەپ-ئاغزى جايىدا، بىراق كام گەپ ئادەم.

مەن گېزىتخانىدىن كەلگىنىمنى ئېيتىپ، ئۆزەمنى تونۇشتۇردۇم-دە، مەقسىتىمنى چۈشەندۈردۈم. قاسىم ئاكا مىيىقىدا كۈلگەندەك قىلىپ قالدى:

— بىزنىڭ ئۆتتە گېزىتكە يېزىشقا مېنىڭدىنمۇ لايىقراقلار بار، — دېدى.

— توغرۇ شۇنداقتۇر، لېكىن ئۆتتداشلىرىڭىز سىزنى تەۋسىيە قىلىشتى.

ئۇنىڭ بۇغداي ئۆڭلۈك يۈزىدىكى قورۇقلار يەنىمۇ قويۇقلاشقاندەك تۇيۇلدى. ئۆمۈمەن ئۇنىڭغا ئوت كەچكەن كۈنلىرىنى ئەسلەش قىيىن بولغاندەك چىرايى جىددىي تۈس ئالغان ئىدى. ئاخىرى:

— مانا بىزنىڭ مەھەممەت ھەبىبۇللايېۋ ئالتە جەڭگىۋار ئوردېن، ئونچە جەڭگىۋار مېدال بىلەن مەيداندىن قايتقان ئىدى. شۇنى باتۇر دېسە بولىدۇ. ۋاقتى كەلدى، ئەل قاتارى ۋەتەن ئۈچۈن جەڭدە بولدۇم. بۇ سۆزلەردە چوڭقۇر مەنا بارلىقىنى سېزىش تەس ئەمەس ئىدى.

مەن بۇ كىشىنى سۆھبەتكە ئاستا يېتىلىمىسەم بولمايدىغانلىقىنى چۈشەندىم.

— سىز ھازىرلا تويدىن ياكى مېھماندىن كەلدىڭىزمۇ، نېمە؟! — دەپ سورىدىم مەن ئۇنىڭ يېڭى كىيىملىرىنى كىيىپ، ياسىنىپ ئالغان تۇرقىغا قاراپ.

— ياق، مەكتەپكە بارغان. ئۇرۇش ئىشتىراكچىلىرى بىلەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئۇچرىشىشى بولىدى.

— سىز سۆزلىگەن بولارسىز؟

— ھە.. ھە.. سۆزلىدىم.

— نېمىلەر توغرىسىدا ئېيتتىڭىز؟

— مەن، ئوكام، — دېدى قاسىم ئەمەتوۋ، — سۆزگە ئۇستا ئادەم ئەمەسمەن. لېكىن مېنىڭ ئۇرۇشتا بولسۇن، تۇرمۇشتا بولسۇن قىلغان ئاز-تولا خىزمىتىمنى قەدىرلەپ، ھۆرمەتلەپ چاقىرغاندىن كېيىن. راست، مەن ئۇرۇش دېگەن ئاپەتنى بېشىمدىن كەچۈرگەن ئادەممەن. ئەلۋەتتە، بۈگۈنكى ياشلارغا تېنچ ھاياتنىڭ قەدرىنى بىلىش ئۈچۈن ئۇرۇشنىڭ قانچىلىك دەھشەتلىك ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ بەرمىسەك بولمايدۇ.

ئۇ مەزكۇر ئۇچرىشىشتا، فاشىستىك گېرمانىيەنىڭ ۋەتىنىمىزگە قانچىلىك ئازاپ-ئوقۇبەتلەرنى يەتكۈزگەنلىكى، ۋەتەن ئۈچۈن قەھرىمان خەلقىمىز بەرگەن سانسىز قۇربانلارنى ھېكايە قىلىپ بەردى.

ھە... قاسىم نىزام ئوغلى ئۇرۇش باشلانغاندا موشۇ يېزىدىكى ئاۋالقى كولخوزدا ئۇيغۇر بالىلىرىدىن چىققان تۇنجا تراكتورچى ئىدى.

ئۇنىڭ تەك-تۇشلىرى ۋەتەننى قوغداشقا ئاتلاندى. قاسىمنى بولسا ھەربىي كومىسسارىياتتىن «تراكتورچىلار كولخوزغىمۇ كېرەك» دەپ ياندۇرىۋەتتى.

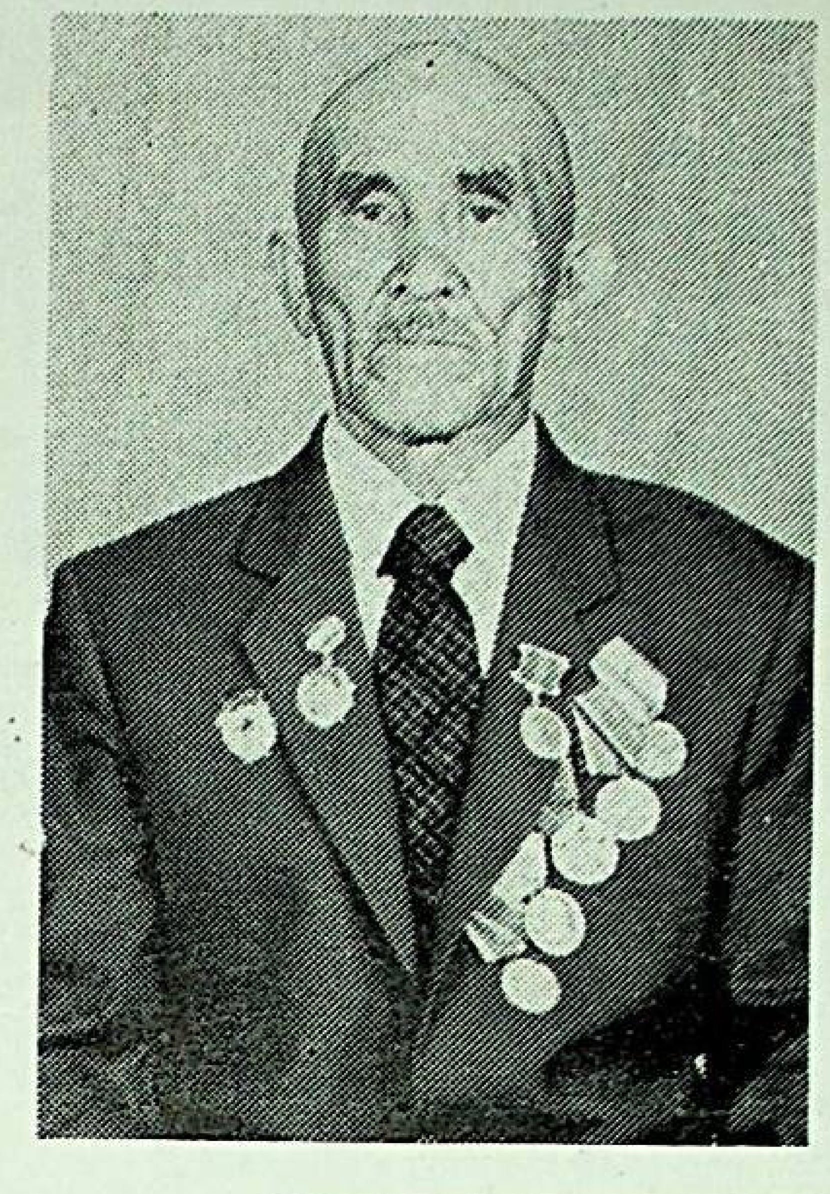

— كولخوزچىلار ماڭا: «سەن تراكتورچىسەن. ئارمىيەگە ئاشلىق كېرەك. سېنىڭ بۇ ئىشىڭمۇ جەڭ بىلەن باراۋەر» دېيىشتى. لېكىن مەن قان كېرەك بولسا قان، جان كېرەك بولسا جان بېرىپ، سوۋېت ۋەتىنىنى قوغدىمىسام، ئانا سۈتىنى ئاقلىيالمايدىغاندەك، تۇغۇلغان يۇرت ئالدىدىكى بورچۇمنى ئادا قىلالمايدىغاندەك ھېس قىلدىم.

قاسىم ئاكىنىڭ «ئانا ۋەتەن، تۇغۇلغان يۇرت ئالدىدىكى بورچۇم» دېگىنىدە ئالاھىدە بىر مەنا بار ئىدى. بۇ كىشىگە تەقدىر باشتا تەتۈر قارىدى. ئاكىسى سىراجىدىن ئىككىسى جان كۆيدۈرىدىغان يېقىن تۇققان بولمىغانلىقتىن يۇرت قولىدا قالدى. يەرلىك كولخوزنى ئۇيۇشتۇرغۇچىلاردىن بولغان نۇدەر قادىروۋ بىلەن ئۇنىڭ رەپىقىسى مېھرىۋان گۈلرۇزخان ھەدە قاسىمنىڭ پېشانىسىنى سىلاپ، قانىتىغا قىستى. كېيىنرەك تراكتورچىلار كۇرسىغا ئەۋەتتى.

1937-يىل ئوقۇشنى پۈتتۈرگەن تۈنۈگۈنكى يېتىم قاسىم ئەندى كولخوزدا شۇ چاغدا ناھايىتى ئاز ئۇچرايدىغان مۇتەخەسسىسلەردىن، ئەل-يۇرتقا كېرەكلىك ئادەملەردىن بىرسى بولۇپ، پولات ئاتقا مىنىپ يېزىغا قايتتى. ئەنە شۇ كۈنلەرنى ئەسلىگەندە ق. ئەمەتوۋ:

— يېڭى جەمىيەت ئاكام سىراجىدىننىمۇ باغرىغا بېسىپ ئوقۇتۇپ، ھۈنەر ئۆگەتتى. ئۇ شەھەردە تراموايدا ئىشلىدى. ئۆيلۈك-ئوچاقلىق بولدى. ئاكام ۋەتىنىمىزنى دۈشمەندىن ھىمايە قىلىشتا باتۇرلارچە ھالاك بولدى.

سولدات قاسىم ئەمەتوۋ موسكۋا شەھىرى يېنىدا ئىككى-ئۈچ ئاي ھەربىي مەشقتىن ئۆتۈپ، مەيداندا زەمبىرەك بەتلىگۈچى بولدى. ئۇ پولشانى ئازات قىلىش ئۇرۇشىغا قاتناشتى. بۇ يەردە ۋاپات ئەتكەن مىڭلىغان سوۋېت سولداتلىرى قاتارىدا ئۇيغۇر ئوغلانلىرىمۇ بار ئىدى. جەڭدە قاسىم ئاكىنىڭ ئۆزىگىمۇ ئوق تېگىپ، قاتتىق يارىدار بولدى. ئالتە ئاي داۋالىنىپ، يەنە ئالدىنقى سەپكە كەتتى.

— قاتتىق جەڭ ئۈستىدە، — دەپ ئەسلەيدۇ ق. ئەمەتوۋ، — يارىدار بولۇپ ھوشىمدىن ئايرىلغىنىمدا، مېنى شۇ توپلاڭنىڭ ئىچىدىن بىر رۇس يىگىتى كۆتىرىپ ئېلىپ چىقىپ، تېببىي ھەمشىرىلەرگە تاپشۇرغان ئىكەن. ئۆز بېشىنى ئۆلۈمگە باغلاپ، مېنى ئوق ئاستىدىن ئېلىپ چىققان شۇ يىگىتنى ئۆمرۈمدە ئۇنتۇمايمەن.

قاسىم ئاكا يەنە ئۇزاق ۋاقىت داۋالىنىپ چىقتى. لېكىن دوختۇرلارنىڭ خۇلاسىسى بويىچە ئۇرۇشقا كىرىشكە يارىماس بولۇپ قالغان ئىدى. 1945-يىلى مارت ئېيىدا ھەربىي سەپتىن بوشىنىپ ئۆيىگە قايتتى.

1937-يىلدىن تا 1980-يىلغىچە تراكتوردا ئىشلىگەن قاسىم ئەمەتوۋ مىڭلىغان گېكتار يەر ھەيداپ، يۈز مىڭلىغان پۇت ئاشلىق يىغدى. بۇ ئۇنىڭ خەلقىمىزنىڭ تېنچلىق يولىدىكى تەۋەررۈك ئىشىغا قوشقان ئۈلۈشى ئىدى.

قاسىم ئاكا ۋە رەپىقىسى نۇربۇۋى ھەدىمىزنىڭ ئالتە بالىسى بار. ھەممىسى ھازىر ئۆيلۈك-ئوچاقلىق. ھەر قايسىسى بىر كەسىپنىڭ ئىگىسى. نەۋرىلىرى يىگىرمىگە يەتتى. بوۋىسى ئەنە شۇلارنىڭ بۈگۈنكى بەختىيار ھاياتى ئۈچۈن جەڭ قىلىپ، بۇندىن بۇياتمۇ ئالەمدە تېنچلىق بولسۇن، دايىم تېنچلىق تەنتەنە قىلسۇن دەيدۇ ئۇ.

ئا. ھۈسەيىن.
خەشكەلەڭ رايونى،
«دوستلۇق» يېزىسى.

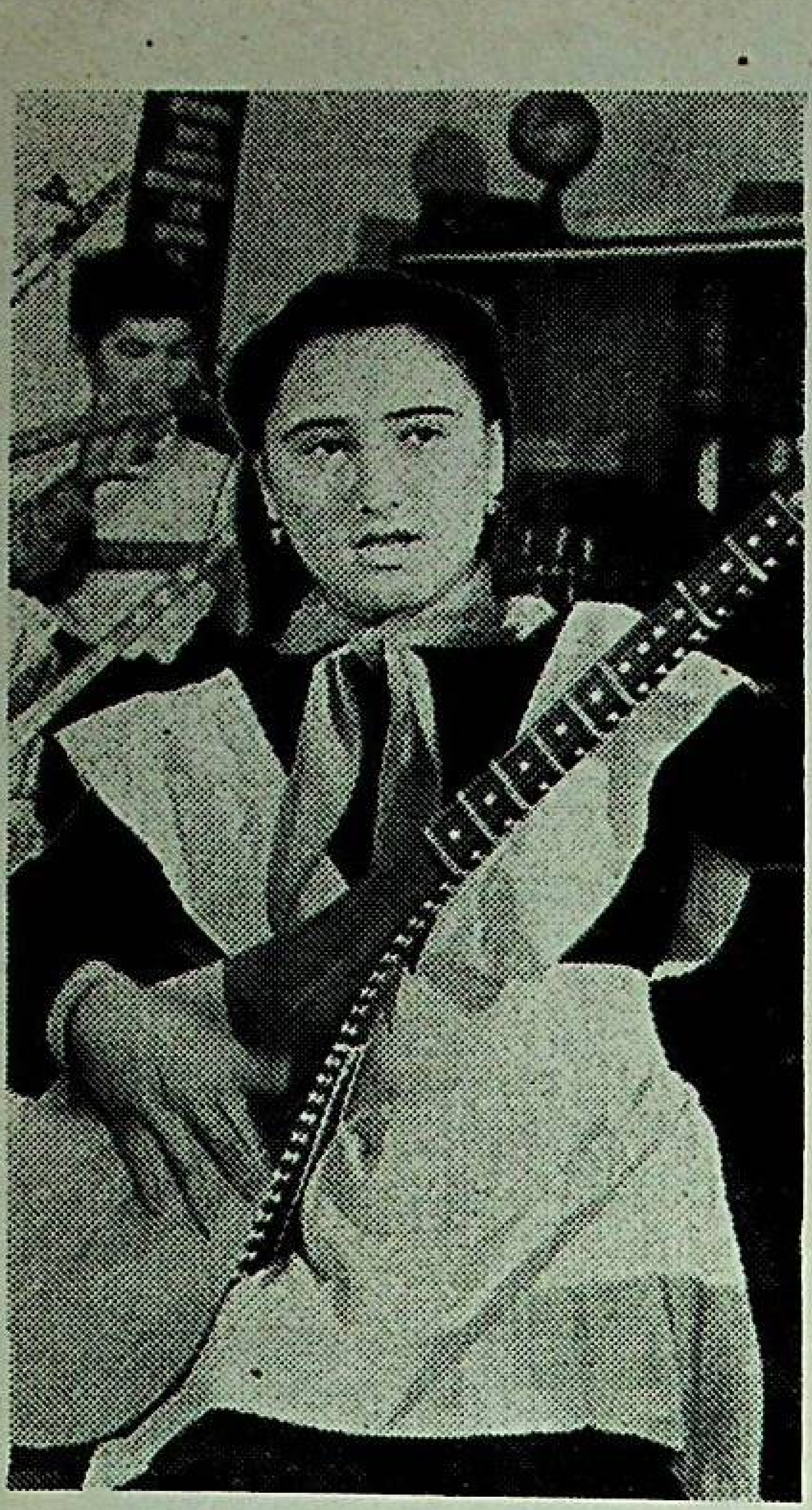

ئالمۇتا شەھىرىگە يېقىن يەردىكى تەشكەنساز ناملىق ئۇيغۇر يېزىسىدا ئۆتكەن يىلى چوڭ مەدەنىيەت سارىيى سېلىندى. ئۇنىڭدا «ياش غۇنچىلار» سەنئەت ئۆمىكى ئۆز پائالىيىتىنى تېخىمۇ جانلاندۇرىۋەتتى.

سۈرەتتە: ئۆمەك ئىشتىراكچىسى، مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى ئېلمىرا دەرايېۋا.

ھەمكارلىق پىلانى ئىمزالاندى

بېيجىڭ. بۇ يەردە سوۋېت-خىتاي دوستلۇق جەمىيىتى بىلەن خىتاي-سوۋېت دوستلۇق جەمىيىتى ئوتتۇرىسىدا 1985-يىلغا بەلگۈلەنگەن ھەمكارلىق پىلانىنى ئىمزالاش مۇراسىمى بولۇپ ئۆتتى.

پىلان بويىچە دوستلۇق جەمىيەتلىرىنىڭ ئاكتىۋىستلىرىدىن بولغان ۋەكىللەر ئۆمەكلىرى ۋە تۇرىستلارنىڭ مەخسۇس گۇرۇپپىلىرىنى ئۆز ئارا ئەۋەتىپ تۇرۇش، ھەر ئىككى مەملىكەتنىڭ مەشھۇر ۋاقىئەلىرىگە ۋە ئاتاقلىق جەمىيەت ئەرباپلىرى بىلەن، مەشھۇر مەدەنىيەت ۋەكىللىرىنىڭ يۇبىلېي سەنەلىرىگە بېغىشلانغان چارە-تەدبىرلەرنى ئۆتكۈزۈپ تۇرۇش، شۇنداقلا خرونىكىلىق ۋە ھۆججەتلىك كىنوفىلىملارنى، فوتوكورگەزمىلەرنى ۋە ۋاقتى-ۋاقتى بىلەن چىقىدىغان نەشرلەرنى ئالماشتۇرۇپ تۇرۇش كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

بازغانچىلىقتىن باشلانغان ھايات

1942-يىلى ئۇلۇق ۋەتەن ئۇرۇشىنىڭ شىددەتلىك دەۋرىدە ئەمەتاخۇننىڭ ھاسان، ئەخمەت، ۋاۋدۇن ئىسىملىق ئۈچ ئاكىسى بىر ۋاقىتتا دېگۈدەكلا مەيدانغا كەتتى. شۇندا 15 ياشلىق بالا: «ئەندى ئۆينىڭ چوڭى مەن بولۇپ قالدىم. دېمەك، بارلىق ئېغىرچىلىقلار مېنىڭ بېشىمغا چۈشىدۇ. نېمە قىلىشىم كېرەك؟ ئاپام قېرى، بىزنى باققۇدەك ھالىمۇ يوق. كىچىك ئىككى سىڭلىم ئوقۇشنى داۋام قىلىشى كېرەك. كۆپ ئويلاشنىڭ ھاجىتى يوق، ئىشلەش كېرەك» دېگەن خۇلاسىگە كەلدى. كەچقۇرۇنلۇقى ئەمەتاخۇن چاي ئۈستىدە ئاپىسىغا:

— مەن ئەندى بىر ئىشنىڭ بېشىنى تۇتاي، — دېدى.

گۈلخان موماي بالىلىرىنىڭ ئوقۇپ ئۆزگىنىگە زوقلىناتتى. ئەندى ئەمەتاخۇننىڭ ئوقۇشنى تاشلاپ ئىشلەي دېگىنى تەشۋىش سالدى ئانا قەلبىگە. شۇڭلاشقا ئۇ، ئوغلىنىڭ بۇ پىكرىگە ئۇزۇل-كېسىل قارشى بولدى.

— بالام، سەن كىچىك، ئىشلەيمەن دېگەن نىيىتىڭنى قويۇپ، ئوقۇشۇڭنى داۋام قىلۇۋەر، كېيىن ئىنستىتۇتقا چۈشىسەن.

ئەمەتاخۇن ئارتۇق گەپ قىلمىدى-دە، ئەتىسى ئەتىگەن مەكتەپكە بارماي، جۇمھۇرىيەتلىك ئالاقە ئىدارىسىنىڭ گاراژىغا بېرىپ، ئۇنىڭ شۇ كەمدىكى باشلىقى س. م. لېۋىنسكىيغا يولۇقتى.

— نېمىگە كەلدىڭ، بالام؟

ئەمەتاخۇن مەقسىتىنى ئېيتتى.

— بالام، ئۆزەڭمۇ ياش ئىكەنسەن. ئەمما بۈگۈنكى تۇرمۇشنىڭ ئېغىرچىلىقلىرى ساڭا ئوخشاش ياش بالىلارغا، ئانىلارغا قالدى. ئەگەر ئېغىر كۆرمىسەڭ، تۆمۈرچىلىك سېخىدا بازغانچىلىق ئىش بار، ئۇ يەردە نوغايبايېۋ دېگەن تۆمۈرچى ئىشلەيدۇ، بازغانچى بولالامسەن؟

— نېمىسى بار، ئۆگىنىمەن، — دەپ بىردىنلا ئىشەشلىك جاۋاپ بەردى ئەمەتاخۇن.

— ئۇنداق بولسا ئەتە سائەت 8 دە ئىشقا چۈشىسەن. ئەمەتاخۇن ئۆيىگە بېرىپ ئانىسىغا ئەھۋالنى ئېيتتى.

— بالام، بۇ ئېغىر ئەمەسمۇ؟

— بازغاننى كۆتىرىپ ئۇرغىدەك كۈچ مېنىڭدە يوق دەمسەن؟

— مەيلى، ئۆزەڭ بىل، قوزام.

ئەمەتاخۇن شۇ كۈندىن باشلاپ بازغانچىلىق ئىشىغا كىرىشىپ كەتتى. نوغايبايېۋ گەۋرىلىك، باقۇۋۋەت، ئېتىك بازغانچىسىدىن رازى ئىدى.

ھەر كۈنى ئەتىگەن سائەت 8 دە ئىش باشلىنىدۇ.

مانا بۈگۈنمۇ تۆمۈرچى لاۋۇلداپ يېنىۋاتقان كومۇردىن قىپ-قىزىل تۆمۈرنى سۇغۇرىۋالغاندا، ئەمەتاخۇن بازغاننى ئېگىز كۆتىرۋېلىپ، ئىككى-ئۈچنى ئۇرىۋىدى، بىلەكتەك، ئۇگلەك تۆمۈر يانچىلىپ كەتتى. كىشىلەرنى ماختاشنى ئانچىلا ياقتۇرمايدىغان تۆمۈرچى نوغايبايېۋ ياش ياردەمچىسىنىڭ قاۋۇللىقىغا زوق ئەيلىگەندەك: «ھوششەرە، كۈچۈڭدىن ئورگىلەي، بالام» دەپ كۈلدى.

ئەمەتاخۇن ھۈسەنوۋ بۇ كەسىپتە بىر يېرىم يىل ئىشلىدى. ئۇزىمۇ خېلە تاۋلاندى. بىراق ئۇ ئەسلا توكار بولۇشنى ئارزۇ قىلاتتى. بالىنىڭ بۇ ئىشتىياقىنى كۆرۈپ ئۇرگەن ئۇستا توكار ساموپلوۋ ئۇنىڭغا:

— بايقىسام، سېنىڭ توكار بولغىڭ كەلسە كېرەك. كېلەچەكتە ياخشى ئۇستا بولسىنىغۇ دېگىم بار. ئۆزەم يېقىن ئارىدا پېنسىيەگە چىقىمەن، سېنى ئورنۇمغا قالدۇرۇش ئۈچۈن توكارلىقنىڭ سىرلىرى بىلەن ئۇبدان تونۇشتۇراي.

بۇ 1944-يىلنىڭ بېشى ئىدى. ئەمەتاخۇن توكارلىقنى ئۇبدان ئۆگىنىپ ئالدى، بېرىلىپ ئىشلەپ، بۇ كەسىپنى مۇكەممەل ئۆزلەشتۈردى.

ئۇرۇش مەزگىللىرىدە ئاۋتوموبىل زاپاس قىسىملىرى ئىنتايىن قىس بولغاچقا، ئۇلارنى قول ستانوكلىرىدا ياساشقا توغرا كەلدى. بۇنىڭ ھۆددىسىدىن چىقىشقا جۇمھۇرىيەتلىك ئالاقە ئىدارىسىنىڭ گاراژى ئىشچىلىرىنىڭ رولى ئىنتايىن زور بولدى. ئۇلار ئەينە شۇ قىسىملار بىلەن پۈتكۈل جۇمھۇرىيەتلىك ئاۋتوموبىل ئىگىلىكلىرىنى تەمىن قىلدى. بۇ ئىشقا ئىلغار توكار ئەمەتاخۇن ھۈسەنوۋمۇ چوڭ ھەسسە قوشقان ئىدى.

ئەمەتاخۇن ھەققىدە ھېكايە قىلىشنى ئۇنىڭ دوستلىرى ياخشى كۆرىدۇ. 6-رەز-

فېستىۋال ھارپىسىدا

بۇ يىل يازدا، 27- ئىيۇلدىن 3- ئاۋغۇستقا قەدەر دۆلىتىمىز پايتەختى موسكۋادا ياشلار بىلەن ستۇدېنتلارنىڭ پۈتكۈل جاھان فېستىۋالى بولىدۇ.

شۇ مۇناسىۋەت بىلەن جۇمھۇرىيەت ياشلىرىنىڭ مەزكۇر ياشلىق بەيرىمىگە تەييارلىقى ھەققىدە قازاقىستان ئىسسىر ياشلار تەشكىلاتلىرى كومىتېتىنىڭ رەئىسى كېنجېخان بىباتىروۋانىڭ سوھبىتىنى گېزىتخانلىرىمىزغا ھاۋالە قىلىدۇق.

— بىرلەشكەن مىللەتلەر تەشكىلاتى 1985- يىلنى خەلقئارا ياشلار يىلى دەپ ئېلان قىلدى. شۇڭلاشقا بۇ يىل موسكۋادا ئۆتىدىغان فېستىۋالنىڭ ئەھمىيىتى زور. ئۇ جاھانگىرلىككە قارشى، جىپسىلىشىش، تىنچلىق ۋە دوستلۇق ئۈچۈن شارى ئاستىدا ئۆتىدۇ. موسكۋادا سوتسىيالىستىك، كاپىتالىستىك ۋە تەرەققىي قىلىۋاتقان ئەللەر ياشلىرىنىڭ ۋەكىللىرى بولغان مىڭلىغان يىگىتلەر بىلەن قىزلار سەمىمىي شارائىتتا ئۇچرىشىدۇ. ئۇلار بىزنىڭ پايتەختىمىزدە خەلقلەر تىنچلىقى، دوستلۇقى، جىپسىلىشىشى، مۇستەقىللىقى يولىدىكى كۈرەشكە مۇناسىپ ھەسسە قوشۇشى زور.

— بۇ فېستىۋالغا دۇنيا ياشلىرىنىڭ زور ئۈمۈت باغلاپ، ئۇنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك ئۆتۈشىگە ئەر تەرەپلىمە ھازىرلىق كورۈۋاتقىنى ھەممىگە مەلۇم. موشۇ بەيرەمگە قازاقىستان ياشلىرىنىڭ تەييارلىقى ھەققىدە سوزلەپ بەرسىڭىز؟

— قازاقىستاندا 22 مىڭ كومسومول-ياشلار گرۇپپىلىرى، 1،5 مىللىوندىن ئوشۇق ئىشچى ياشلار فېستىۋال شەرىپىگە ئېلان قىلىنغان ئەمگەك مۇسابىقىسىدا ئىشتىراك قىلماقتا. ئۇلار ئىشلەپ تاپقان كىرىمىنىڭ كوپ قىسمىنى موسكۋا فېستىۋالى فوندىغا ئوتكەزدى. قازاقىستان كومسومولى مۇكاپىتىنىڭ لائۇرېياتى رەسسام ئى. تولىپبايېۋ چېخوسلوۋاكىيەدە ئوتكەن ياش رەسساملار كورگەزمىسىدە بىرىنچى ئورۇنغا ئېگە بولغان ئېدى. ئۇ مۇكاپات تېرىقىسىدا ئالغان 500 سوم پۇلىنى پۈتۈنلەي فېستىۋال فوندىغا تاپشۇردى. بۇ كەبى مىساللارنى كوپلەپ كەلتۈرۈش مۇمكىن.

— موسكۋا فېستىۋالىغا قاتنىشىدىغان قازاقىستانلىق ياشلار ۋەكىللىرىنىڭ تەركىۋى قانداق؟

بۇ قېتىمقى فېستىۋالغا جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ 19 نويابلاستىدىكى شەھەرلەر بىلەن يېزىلاردا تۇرۇشلۇق، خەلق ئېگىلىگىنىڭ ھەر خىل ساھالىرىدا ئىشلەيدىغان ياشلارنىڭ ئامىدىن 1،5 مىڭ ۋەكىل قاتنىشىدۇ. ئۇلارنىڭ تەركىۋىدە ئەمگىگى بىلەن خەلق ھورمىتىگە ئېرىشكەن قويچى، دېخان، ئىشچى، زىيالىلار بار. جۇمھۇرىيىتىمىزدىكى ماھىر سەنئەتچىلەردىن ئەلىبېك دىنىشېۋ، روزا رىمبايېۋا قاتارلىق ناخشىچىلار، شۇنداقلا ئىگىرمىگە يېقىن سەنئەتچىلەر نومەكلىرى ئىشتىراكچىلىرى موسكۋادا دۇنيا ياشلىرى ئالدىدا قازاق سەنئىتىنىڭ دۇردانىلىرىنى نامايىش قىلىدۇ.

موسكۋا فېستىۋالى قاتناشچىلىرىنىڭ چوڭ بىر گرۇپپىسى جۇمھۇرىيىتىمىزدە زىيارەتتە بولۇپ، قازاقىستاننىڭ جاي-جايلىرىغا سەياھەتكە چىقىدۇ. ئالمۇتىدىكى ۋە باشقا چوڭ شەھەرلەردىكى ئالىي بىلىم يۇرتلىرىدا، مەدەنىيەت دەرگاھلىرىدا، سانائەت كارخانىلىرىدا ھەر مىللەت ياشلىرى بىلەن ئۇچرىشىپ، خەلقىنىڭ ھاياتى بىلەن تونۇشىدۇ.

خۇلاسىلاپ ئېيتقاندا، موسكۋا فېستىۋالىنىڭ مېھمانلىرىنى قازاق خەلقى غۇلچىنى كەڭ يېيىپ، سەمىمىي كۈتۈپ ئالىدۇ.

سوھبەتنى يۇرگۈزگەن ئەبىن ئومارو.

سۈرەتتە: كېنجېخان بىباتىروۋا.

رەتلىك توكار ئى. شېرباكوۋ ئوز دوستى توغرىلىق مۇنداق دەيدۇ:

— ئەمىتاخۇننى بىز، بىرىنچىدىن، ياخشى دوست رېتىدە ھورمەتلىسەك، ئىككىنچىدىن، ئىلغار توكار رېتىدە ھورمەتلەيمىز. چۈنكى ئۇ تومۇرلەرگە جان بېرىدۇ. ئۇنىڭ قولىدىن چىققان ھەر خىل ئۇسكۈنىلەرنىڭ ساپاسى يۇقۇرى.

ئۇنىڭ ئوز كەسپىگە بولغان مۇناسىۋىتىگە قىزىقتىم. ئۇ بىراز ئويلىنىپ:

— مەن دايىم زوقلىنىپ، پەخىرلىنىپ ئىشلەيمەن، — دەپ جاۋاپ قايتۇردى ئۇ.— ئېيىشكە دېسىڭىز، ھەر بىر ئىشنىڭ بىر پەيزى، گوزەللىگى بار. مەن ئىشىمدىن چوڭقۇر قانائەت ھاسىل قىلىمەن. ئەمگىگىم توغرىسىدا دايىم ئويلىنىمەن، كەشىپ ئېتىمەن. بىز ئەمگەكنى ئىجادىي ھادىسە، ئىجادىي جەريان، دەپ ئېتىراپ قىلىمىز. توغرا گەپ ئەمەسمۇ؟ تىلىسىز، شەكىلسىز تومۇرنى پەدەزلەپ، ھەر خىل سۈپەتلىك قىسىم ياساش ئىجاتكارلىق ئەمەسمۇ؟

ئوز ئىشىنىڭ ماھىرى بولغان ئاددىي ئادەمنىڭ بۇ تەپەككۇرلىرىگە مەن ھەيران بولدۇم. ھەقىقەتەنمۇ شۇنداق. ئەمىتاخۇن ئاكا ئىشقا كىرگەندىن بۇيان 40 يىل مابايىندا ئۇ ئەمگەككە بولغان ئىجادىي مۇناسىۋىتى تۈپەيلى ھورمەت قازاندى. نۇرغۇن قېتىم باھالىق سوغىلار ۋە ھەر خىل مۇكاپاتلارغا ئېرىشتى.

1971- يىلى يۇزلىگەن ئادەملەر ئىشتىراك قىلغان تەنتەنىلىك مەجلىستە ئۇنىڭغا س س س ر ئالىي سوۋېتى نامىدىن «ھورمەت بەلگۈسى» ئوردېنى تاپشۇرۇلدى. كەڭ گەۋدىلىك، ئېگىز بويلۇق، قارامتۇ كەلگەن ئىشچى ھوسەنوۋ سەھنىگە چىققاندا زالدىكىلەر ئۇنى ئالقىشلار بىلەن تەبرىكلەشتى.

ئىشچىلار ئويۇشمىسى ئەمىتاخۇن ئاكىنى ھەقسىز يوللانما بىلەن دۇنياغا مەشھۇر قىرىمدىكى يالتا كۇرورتىغا ئەۋەتكەن ئېدى. ئۇ، ساناتورىيلەرگە جىق باردى. ئەمىتاخۇن ئاكىغا شەھەرلىك سوۋېت 3 ئېغىزلىق كەڭ، زامانىۋىي ئوي-جايلارنى بەردى.

بۇلارنىڭ ھەممىسى ھالال ئەمگەكنىڭ مېۋىسى، دولەتنىڭ ئىشچىلارغا قىلغان غەمخورلىقى، ئەلۋەتتە.

ئابدۇكېرىم غەنىيېۋ، ئالمۇتا شەھىرى.

بوش ۋاقىتنى پايدىلىنىش

يېقىندا ئىشىنى تۈگەتكەن قايىربېك بىلەن ئەخمەت مونچىغا چۈشۈپ، ئىش كىيىملىرىنى ئالماشتۇردى-دە، كارخانا دەرۋازىسىدىن چىقىشتى.

— ئاغىنىلەر، توختاپ تۇرۇڭلار! — دېگەن ئاۋۇش چىققان تەرەپكە قارىسا، ئۇ دمىترىي ئېكەن.

— نېمە ئۈنچە ئالدىراپ كېتىپ بارىسىلەر؟ — دېدى ئۇ.

— مەدەنىيەت سارىيىغا كېتىپ بارىمىز. بىز تەييارلاۋاتقان سپېكتاكلنىڭ بۈگۈن ئاخىرقى رېپېتىتسىيەسى. مۇمكىن، بىز بىلەن بىللە بارارسەن، — دېدى قايىربېك.

— سىلەر بىلەن بارالمايمەن. ستادىونغا تېز بېرىشىم كېرەك. بىزنىڭ «مېتاللۇرگ» كوماندىسى ھازىر چىمكەنت فۇتبولچىلىرى بىلەن مۇسابىقە باشلايدۇ. يولۇڭلار بولسۇن! — دېدى-دە دمىترىي ئاۋتوبۇس بېكىتىگە يول ئالدى.

ئەخمەت بىلەن قايىربېك مەدەنىيەت سارىيىغا كېتىپ قالدى. بۇ ئىككىسىنىڭ ئىشتىن بوش ۋاقىتلىرىدا سەنئەت بىلەن شۇغۇللىنىپ يۈرگىنىگە چارەك ئەسىردەك ۋاقىت بولدى. 1958- يىلى ئېدى. مېتاللۇرگلار مەدەنىيەت سارىيى يېنىدا ئىشچىلارنىڭ ئوز تىياترى قۇرۇلدى. بىز مەزكۇر تىياترىنىڭ رېژىسسيورى تولېۋخان بادىخانوۋ بىلەن سوھبەتلەشتۇق.

— تىياترىمىزنىڭ «مازداق» دەپ ئاتىلىدىغانلىقى ئۇزەڭلارغا بەلگۈلۈك. ئارتىستلىرىمىزنىڭ بارلىقى قوغۇشۇن-سىنك كومبىناتىنىڭ ئىشچىلىرى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن ئۈچىنىڭ نامىنى تىلغا ئالغىم كېلىدۇ. بىرسى داڭلىق مېتاللۇرگ، 3 قېتىم «ئەمگەك شوھرىتى» ئوردېنىغا سازاۋەر بولغان قايىربېك ئايتجىگىتوۋ. يەنە بىرسى ئۇيغۇر يىگىتى ئەخمەت داۋۇتوۋ. ئۇ ئەمگەك ئىلغارى، قازاق تىلىنى سۇدەك بىلىدۇ. سەنئەت شەيداسى. ئېرلېس ساغىنبايېۋمۇ ئۇلاردىن قېلىشمايدۇ. چارەك ئەسىردىن بېرى ئۇلار بىر قانچە سەھنە كىتاپلىرىدا كوپ ئاساسىي روللارنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ئىجرا قىلدى. قويۇلغان پيېسىلار توغرىلىق سورىدىم مەن.

— رېپېرتۇئارىمىز باي. تىياتر پەردىسىنى دەسلەپ ئاتاقلىق يازغۇچى، دراماتۇرگ غەبىت مۇسرېپوۋنىڭ «قوزى كورپېش بايان سۇلۇۋ» ئەسەرى بىلەن ئاچتۇق. ئۇنىدىن كېيىن مۇختار ئەۋېزوۋنىڭ «ئېڭلىك-كېبەك»، ش. خۇسايىنوۋنىڭ «ئالدار كوسە» پيېسىلىرىنى قويدۇق. زامانىۋىي ماۋزۇلارغا كەلسەك، «پانفىلوۋچىلار»، «ئاجار بىلەن ئەجەل»، «ھەي-ھەي، ياش جۇپتلەر» پيېسىلىرى بويىچە قويۇلغان سپېكتاكللار مۇۋەپپەقىيەتلىك چىقتى. ئۇلارنى تاماشىبىنلار ياخشى قارشى ئالدى.

ئۇست-كامېنوگورسك قوغۇشۇن-سىنك كومبىناتىدىكى ئىشچىلار ئۇنۇملۇك ئەمگەك قىلىش بىلەن بىللە ئىشتىن بوش ۋاقىتلاردا كوڭۈللۈك دەم ئېلىشنىمۇ بىلىدۇ. ئۇلار قىسقارتىلغان ئىش كۈنى تەرتىۋى بويىچە ئىشلىگەنلىكتىن بىر سوتكىدا 14- 15 سائات بوش ۋاقىتقا ئېگىدۇر. ئۇلار بۇ ۋاقىتنى قانداق پايدىلىنىدۇ؟ ئەلۋەتتە، ئائىلىدى بىلەن ئائىلە-تەۋەسىدىكى ھەر خىل ئىشلار بىلەن، جۈملىدىن بالىلىرىنى باغچىغا ئاپىرىپ، ئەكىلىش، بالىلارنىڭ ساۋاقلىرىنى تەييارلاشقا ياردەم قىلىش بىلەن بەنت بولىدۇ. خېلە ۋاقىتنى گېزىت-ژۇرنال، كىتاپ ئوقۇشقا سەرىپ قىلىدۇ.

تەتقىقاتچىلارنىڭ ھېساپلىشىغا قارىغاندا، ھەر بىر شەخس ئادەتتىكى كۈنلىرى بىر سائات، دەم ئېلىش كۈنلىرى 3 سائات ۋاقتىنى مۇستەقىل بىلىم ئېلىشقا سەرىپ قىلسا، ئۇنىڭ ئومۇمىي يىللىق مولچەرى 573 سائەتنى تەشكىل قىلىدۇ. نەتىجىدە يىلىغا 6 مىڭ بەت كىتاپ ئوقۇپ چىقىش مۇمكىن. بۇنىڭغا ئىمكانىيەت يېتەرلىكتۇر. ئىشچىلارنىڭ كوپچىلىگى ئويىدە يىلىغا 6 مىڭ بەت كىتاپ ئوقۇيدۇ. كارخانىدىكى 14 كىتاپخانىدا بولسا، 360 مىڭ نۇسخا كىتاپ بار بولۇپ، كىتاپخانلارنىڭ سانى 10 مىڭدىن ئارتۇق. بۇ، ئەلۋەتتە، ئاز گەپ ئەمەس.

بۇنىڭغا قوشۇمچە ساناتورىي-پروفىلاكتورىي، «ئاينا» دەم ئېلىش ئويى، ستادىون، باسسېين، كومبىناتنىڭ قارا دېڭىز بويىدىكى ئوز ساناتورىيەسى- بۇلارنىڭ ھەممىسى ئىشچىلارنىڭ بوش ۋاقتىنى ئۇنۇملۇك ئوتكۈزۈشكە، ياخشى داۋالىنىپ، تەن ساقلىقىنى مۇستەھكەملەپ، ساغلام ھايات كەچۈرۈشكە، مەنىۋىي بايلىقلارنى ئېگەللەشكە خىزمەت قىلىدۇ.

مۇقان ئابۇغالىيېۋ.

ئۇست-كامېنوگورسك شەھىرى.

ئۇست-كامېنوگورسك مېتاللۇرگلىرىنىڭ «مازداق» ناملىق خەلق تىياترىنىڭ ئارتىستلىرى يېقىندا يازغۇچى ئەزىلغان نۇرشايىخوۋنىڭ «ئۈچمىگەن ئوت» پيېسىسىنى قويىدى.

ئۇلار مەزكۇر سپېكتاكلنى ئۇلۇق غەلىبىنىڭ 40 يىللىقى مۇناسىۋىتى بىلەن ئوتكۈزۈلىدىغان جۇمھۇرىيەتلىك كورۈككە ئېلىپ بارىدۇ.

رېپېتىتسىيە ۋاقتىدىن بىر كورۈنۈش. سولدىن ئوڭغا: ئە. داۋۇتوۋ، ئە. ساغىنبايېۋ، ق. ئايتجىگىتوۋ.

ماھىر دېخان، ئەزىز ئانا

پايانى يوق، كوز يەتكۈسىز كەڭ دالا، چەكسىز تېرىلغۇلۇقلار. ئەنە شۇ تۈپ-تۈز، تەكشى كەتكەن دالاغا جان بېرىپ، تۇپرىغىغا قۇۋۋەت بېرىپ، گۈزەل سىردەريا تولغىنىپ ئېقىپ كېلىدۇ. ئۇنىڭ ۋادىلىرىدا شالىكارلىق قىلىپ، شوھرەت قازىنىپ، نامى رىۋايەتكە ئايلانغان ئەجايىپ كىشىلەر جىق. ئۇلارنىڭ ئىچىدە دېخانچىلىق ئاكادېمىگى دەپ ئاتىغى چىققان، شالىكارلىقنىڭ پىرى ئىبراي جاقايېۋ بولغان ئېدى.

بۇ كۈنلەردە ئىبراي ئاتا ئارىمىزدا يوق، لېكىن ئۇنىڭ بىباھا تەجرىبىسىنى مىراس قىلغانلار مىڭلاپ سانىلىدۇ. شۇلاردىن بىرسى، ئى. جاقايېۋ ھايات چاغلىرىدىلا ئۇنىڭ شاگىرتى بولغان ئاددىي بىر قازاق قىزى سەلىمە جۇمابېكوۋادۇر. ئۇ ھازىر داڭلىق شالىكار، ئون بىر بالىنىڭ ئانىسى، سوتسىيالىستىك ئەمگەك قەھرىمانى.

كىچىگىدىن دېخانچىلىققا مېھرى چۈشۈپ، ئانا يەرنىڭ ھوسنىنى ئاچقان، مول ھوسۇل ماھىرى، ئوتتۇرا بويلۇق، چىرايى ئىللىق، بۇ مۇلايىم ئىنساننى كورگىنىڭىزدە، دۇنيادا مۇنداق خاسىيەتلىك ئادەملەرنىڭ بار ئېكەنلىگىدىن خوش بولۇپ، ئەمگەك بەرىكەت مەنبەسى، شاتلىق مەنبەسى دېگەن ھېكمەتنى ئەسلەيدۇ كىشى.

سەلىمە ئاپايدىن ئوزى توغرىلىق، بالا تەربىيىسى توغرىلىق سوزلەپ بېرىشىنى سوراپ قالسىڭىز، ئۇ مىيىغىدا كۈلۈپ، بىراز تۇرۇپ قالىدۇ.

— بالىلىرىمىز گۈرۈچ شاڭلىرىدىكى ئەجايىپ ئەمگەك سادالىرىنى ئاڭلاپ ئوستى، تاۋلاندى، ھاياتتا ئوز ئورۇنلىرىنى تاپتى. ئۇلارنىڭ ئالتىسى ئالىي ۋە ئوتتۇرا بىلىم يۇرتلىرىنى تاماملاپ، خەلقىمىزگە خىزمەت قىلماقتا، ئوزلىرىمۇ ئائىلىلىك بولدى، بىزگە نەۋرىلەر ھەدىيە قىلدى، — دەپ چوڭقۇر قانائەت ھاسىل قىلغان ھالدا سوزلەيدۇ سەلىمە ئاپاي.

گۈرۈچ ھەشىمى جىق زىرائەت. ئۇنىڭدىن مول ھوسۇل ئېلىش ئۈچۈن كوپ ئەمگەك قىلىش كېرەك. شاڭلارنى تەكشىلەپ چىقىش، قىرلىرىنى بىر خىل چېپىقىرىش قاتارلىق ئىشلار پۇختا بولمىسا بىكار، شاڭلارغا سۇ تەكشى توشمايدۇ. شۇ چاغدىلا گۈرۈچ دۇررىتە كوتىرىلىدۇ. بۇ جەريانلاردا ئېرىنمەي ئىشلىمىسە بولمايدۇ.

جۇمابېكوۋا 1952-يىلى 25 گېكتار ئېلىپ، گۈرۈچ تەرگەن ئېدى. كۈندۈزلىرىمۇ، ئايدىڭ كېچىلەردىمۇ شاڭلاردا بولدى. بالىلىرى، يولدىشى ياردەملەشتى. تۇرۇپ ئالغان سۇنى ئوز ۋاقتىدا چۈشىرىۋېتىپ، ئورنىغا يېڭىدىن يەنە سۇ قويۇپ، زىرائەتنىڭ بىر خىل ئوسۈپ يېتىلىشىنى تەمىنلىدى. ئوسۈملۈكنىڭ شاخراپ، گۈل چىقىرىپ، شاڭلارنىڭ ھوسنىنى ئاچقانلىغىنى كورگەندە، ئەمگىگىدىن خوش بولدى، ئۇنىڭ زايە كەتمىگەنلىگىگە كوزى يەتتى.

دېگەندەك، شۇ يىلى سەلىمە جۇمابېكوۋا لېنىن نامىدىكى سوۋخوزدىلا ئەمەس، بەلكى پۈتكۈل قارماقچى رايونى بويىچە تەمۇنچى دېگەن نامغا ئېگە بولدى. ئۇ ھەر گېكتاردىن 120 سېنتنېردىن ھوسۇل يېتىشتۈرگەن ئېدى.

سەلىمە ئاپاينىڭ مەيدىسىدىكى قوش ئالتۇن يۇلتۇزنىڭ بىرسى ئۇنىڭ ئەمگەك مەيدانىدىكى جاسارىتىنىڭ نىشانى بولسا، ئىككىنچىسى ئۇنىڭ 11 بالىنى قاتارغا قوشقان ئەزىز ئانا ئېكەنلىگىنى ئىپادىلەپ تۇرىدۇ.

س. سەرسېن.

فارابىيشۇناسلارنىڭ يېڭىلىغى

ئوتتۇرا ئەسىر ئالىمى ئەبۇنەسىر ئەل-فارابىي توغرىسىدىكى تەتقىقات ئىشلىرىغا ئائىت يەنە بىر ماتېرىيال تېپىلدى. ئۇ «ئارىستوتېلنىڭ فىزىكىسى ھەققىدە چۈشەنچە» ناملىق تەرجىمە كىتاپ. بۇ كىتاپ ئەرەپ تىلىدىن لاتىن تىلىغا 12-ئەسىردە جىرارو كرېمونسكىي دېگەن ئاتاقلىق تەرجىمان تەرىپىدىن تەرجىمە قىلىنغان.

بۇ نۇسخا موسكۋادىكى ۋ. ئى. لېنىن نامىدىكى دولەت كىتاپخانىسىنىڭ فوندىدىن تېپىلدى. ئۇنى ئەل-فارابىينىڭ ئەسەرلىرىنى تەتقىقات قىلغۇچى ئالىم، فىزىكا-ماتېماتىكا پەنلىرى كاندىداتى، قازاقىستان دولەت ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ كافېدرا باشلىغى ئاۋدانبېك كوبېسوۋ تاپتى.

ئالىمنىڭ دېيىشىچە، يېۋروپا ئەللىرىدە فىزىكا بىلەن مېخانىكانى تەرەققىي قىلدۇرۇشتا ئالاھىدە ئەھمىيىتى بولغان بۇ تەرجىمىنىڭ بىزنىڭ ئېلىمىزدا بىرمۇ نۇسخىسى بولمىغان دەپ ھېساپلىناتتى.

ھازىر ئا. كوبېسوۋ ۋە باشقا فارابىيشۇناسلار «ئارىستوتېلنىڭ فىزىكىسى ھەققىدە چۈشەنچە» كىتاۋىنى رۇس ۋە قازاق تىللىرىغا تەرجىمە قىلماقتا.

ئۇنى ئەل- ژۇت ھورمەتلەيدۇ

گۈلنۇر دۇگانوۋا 1980-يىلدىن باشلاپ ئۇيغۇر رايونى چونجا يېزىسىدىكى ئاغرىقخانىنىڭ ئوردىناتور بولۇمىدە ئىشلەشكە باشلىدى. تەجرىبىلىك دوختۇر ھەر بىر ئاغرىققا دىلكەشلىك بىلەن مۇئامىلە قىلىشقا، ئۇنى داۋالاشقا پۈتكۈل بىلىمىنى ۋە تەجرىبىسىنى قوللىنىشقا ئادەتلەنگەن. ئۇ ئوزىنىڭ كىچىك پېيىللىغى، ئىللىق مۇئامىلىسى بىلەن ئاغرىقخانا كوللېكتىۋى ۋە ئاھالە ئارىسىدا چوڭ ھورمەتكە ئېگە.

ئە. تايىروۋ.
ئۇيغۇر رايونى.

قويۇپ كوڭۈل زېھنىنى،
بېرىپ ئاڭا مېھرىنى.
گۈلگە ئوراپ بېغىنى،
ئوتكۈزۈپ خوش چېغىنى.
گۈل ئوستەردى گۈلچى قىز،
سوزى شېرىن، كويچى قىز!

* *

بېغىدا بار بارائىلىق،
ناخشا ئېيتسا جاراڭلىق.
قولىدا ياڭراق سازى،
خوش- يېقىملىق ئاۋازى.
ئوزى ئوماق گۈلچى قىز،
كوڭلى خوشال، كويچى قىز!

* * *

ئەشۇ قىزدەك بولۇپ مەن،
راسا كوچكە تولۇپ مەن.
مەككەم باغلاپ بېلىمنى،
گۈللىتىمەن ئېلىمنى!
قەلبى باھار، گۈلچى قىز،
چىن بەختىيار، كويچى قىز!..

قەلب ئىزھارى

ئاۋغانىستاندىن كەلگەن خەت

مەن «بىزنىڭ ۋەتەن» گېزىتىنى ئوقۇپ ئوزگەنلەرگە ھاۋالە قىلغان ئۇشبۇ خېتىمدە پەقەت ئوز كوزۈم بىلەن كورگەن ۋە ئوز قۇلىغىم بىلەن ئاڭلىغان نەرسىلەرنىلا يازدىم:

بىزنىڭ قۇتلۇق ماكانىمىز ئاۋغانىستان دېموكراتىك جۇمھۇرىيىتى ئوزىنىڭ مۇستەقىللىغى، ئازاتلىغى ۋە جاھان تىنچلىغى يولىدا ھەققانىي، ئادالەتلىك كۈرەش ئېلىپ بارماقتا. لېكىن ئىنقىلاپ دۈشمەنلىرى بولغان ساتقۇن خائىنلار خەلق ئارا رېئاكسىيون كۈچلەر بىلەن بىرلىكتە ۋەتەننىڭ بىرلىككە قارشى ھەرىكەت قىلىپ، ئاۋغان خەلقىنىڭ تۈپلۈك مەخسەتلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا پۇتلىكاشاڭ بولماقتا.

دۈشمەنلەر ۋەھشىلەرچە ئۇسۇللارنى قوللىنىپ، بىگۇناھ كىشىلەرنى- قېرىلارنى، ئاياللارنى، بالىلارنى قىرماقتا. بۇ ھەقتە مىساللار كوپ. كابۇل شەھىرى ئەتراپىدىكى قەلەي، زامانغان، شوربازار، پەتو قاتارلىق جايلاردا دۈشمەنلەر پارتىلىتىش قۇراللىرىنى ئىشلىتىپ، دېخانلارنىڭ ئويلىرىگە ئوت قويغان. ئۇنىڭ ئاقىۋىتىدە ھەر بىر ئويدە 3-4 تىن تاۋۇت چىقىرىلدى. ئورغۇنلىغان ئائىلىلەر پاناسىز قالدى. ۋەھشىلەر ئىسلام دىنىنى ئاياق ئاستى قىلىپ، مېچىتلارغىمۇ ئوت قويۇپ، نامازغا كەلگەن مۇسۇلمانلارنى ئولتەرگەن. ئۇلارنىڭ نېمە ئەيىۋى بار ئېدى؟ ئۇلار خەلققە ئازاتلىق، پاراۋانلىق ئېلىپ كەلگەن ئاۋغانىستان دېموكراتىك جۇمھۇرىيىتىنى ھىمايە قىلدى، خالاس.

دەرھەقىقەت، يېڭى دېموكراتىك تۈزۈم ئاۋغان زېمىنىنى چەت ئەللىك بۇلاڭچىلاردىن، يەرلىك ئاچكوز فېئوداللاردىن تازىلىدى. دولەتنىڭ پۈتمەس بايلىغىنى ئوتمۈشتە ئازاپ چەككەن خەلق قولىغا تاپشۇردى.

بۈگۈنكى كۈندە ئاۋغانىستان دېموكراتىك جۇمھۇرىيىتىنىڭ خەلق ئارا ئابرويى ئوستى، ئۇنىڭ رەھبەرلىرى خەلق ئىچىدە، خەلق ئارادا يۇكسەك ئابرويغا ئېرىشتى. رەھبىرىمىز بابراك كارمال ھوكۈمىتىنى پۈتكۈل خەلق قوللاپ- قۇۋۋەتلىمەكتە.

جاھان يوقسۇللىرىنىڭ داھىسى لېنىن ۋەتىنى بولغان بۈيۈك سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئەمگەكچىلىرى خەيرىخاھلىق، ئىنتېرناتسىيونالىق ھىس- تۇيغۇلىرىنى ئىزھار قىلىپ، جاپاكەش ئاۋغان خەلقىگە خالىس ياردەم قولىنى سۇندى. نەتىجىدە بىزنىڭ دىيارىمىز كۈندىن كۈنگە ئوزگىرىپ، تەرەققىيات، مەرىپەت يولىدىن كېتىپ بارماقتا. سوۋېت مۇتەخەسسىسلىرىنىڭ خالىسانە ياردەملىرى تۈپەيلى ھەر خىل سانائەت ساھالىرى بارلىققا كېلىپ، ئىشلەپ چىقىرىش كۈچلىرى تەرەققىي تاپماقتا. بۇنىڭ ئوزى ئومۇمەن ئىقتىسادىي ھاياتقا ئوزىنىڭ ئەجايىپ ئىجابىي تەسىرىنى يەتكۈزمەكتە. ئىشسىزلىق تۈگىتىلدى. تەمىنات پائالىيىتى ياخشى يولغا قويۇلدى. دېخانلار يېڭى تېخنىكا بىلەن قۇراللىنىپ، تېرىلغۇ مەيدانلىرىنىڭ ھوسۇلدارلىغىنى ئاشۇرۇپ، ھەممىنى خوش قىلماقتا.

دولىتىمىزدە ئېتىم- يېسىرلارغا غەمخورلۇق كورسىتىش چارىلىرى ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇپ، مۇھىم ئىجتىمائىي پروبلېمىلار ھەل قىلىندى. بارلىق بالىلار مەكتەپلەردە ھەقسىز تەلىم- تەربىيە ئېلىپ، يېڭى ئازات زامانىمىزنىڭ مۇناسىپ پەرزەنتلىرى بولۇپ ئوسمەكتە. ئىلگىرى قازان بېشىدىن نېرى كېتەلمىگەن ئاياللار ھازىر جەمئىيەت ھاياتىدا ئىشتىراك قىلماقتا. بۇ قاتارلىق زور سەياسىي، ئىقتىسادىي، مەنىۋى ئوزگىرىشلەر پەقەت ئاۋغانىستان دېموكراتىك جۇمھۇرىيىتى شارائىتىدىلا موجۇت بولۇپ قالدى.

رۇقىيە خانىم.
كابۇل.

تەھرىر ھەيئىتى

تەھرىراتنىڭ ئادرېسى: 480091، ئالمۇتا شەھىرى، فورمانوۋ كوچىسى، 88. تېلېفونلار: 82-60-62، 85-39-62. گېزىت-ژۇرنال نەشرىياتىدا نەشر قىلىندى. ئىندېكس-72877